

## Zandhommelnest gevonden

John Smit & Linda van der Jagt

Dit jaar is door Linda van der Jagt uitgebreid onderzoek gedaan naar het voorkomen en de ecologie van de zandhommel *Bombus veteranus* (Fig. 1). Een soort die vroeger verspreid over heel Nederland voorkwam en tegenwoordig uitsluitend nog rond het Haringvliet voorkomt. Op het eiland Tiengemeten is het een van de algemeenste hommelseorten, maar waarom de soort hier floreert is niet geheel duidelijk. Vermoedelijk spelen het relatieve uitgestrekte landschap en vooral de bloemenrijkdom belangrijke rollen. Maar hoe gebruiken de zandhommels dit landschap? Welke bloemen gebruiken ze? En vooral: waar nestelen ze?

Op deze laatste vraag is een begin van een antwoord gevonden. Tot onze grote verrassing vonden we op 5 september 2017 een nest van de zandhommel op de Korendijkse slikken, een gebied waar de soort vorig jaar pas voor het eerst ontdekt is. Midden tussen de manshoge late guldenroede en riet was een klein gaatje in de grond zichtbaar dat leidde naar een ondergronds nest, waarschijnlijk een verlaten muizennest. Toch wordt van deze soort in de literatuur gemeld dat ze vooral zelf een bovengronds nest maken van mos en plantenmateriaal, onder een graspol of dergelijke, en alleen bij uitzondering gebruik maken van ondergrondse verlaten muizennesten. Opvallend was dat in de ingang een heleboel stuifmeel op de grond bleek te liggen. In de aanvlieg- en landingsroute voor het nest leek dit het keerpunt voor de terugkerende werksters: ze kwamen van het zuidoosten aangevlogen, draaiden in de tegenoverliggende zuidwesthoek van de ingang en

gingen vervolgens in noordoostelijke richting het nest in. Bij dit filmpje is te zien hoe ze aan komen vliegen: <https://youtu.be/tZlkjgIKgSk>. Bij het tweede filmpje is te zien dat ze in de ingang rondlopen over de plek met pollen alvorens weg te vliegen:

<https://youtu.be/OPkm1eF-Umk>.

We hebben een klein stukje van het nest blootgelegd tot de eerste nestcellen zichtbaar waren. Dit leverde nog een keur aan leuke en verrassende observaties op. Enkele werksters kwamen vanuit het nest toegesnel bij de eerste verstoring en gingen op hun rug liggen, met hun achterlijf al pompend in de lucht gestoken, klaar om toe te slaan met de angel. Ook maakte zich een individu van de gewone koekoekshommel *Bombus campestris* uit de voeten, het lukte helaas niet het dier te vangen, dus het is niet bekend of het een man of een vrouw is geweest, daarvoor ging het net iets te snel. In het nest zelf werden een tweetal uitermate kleine werksters aangetroffen, nog niet de grootte van een honingbij. Zijn dit de kleine werksters die het nest nooit verlaten? Bij verstoring bleken ze wel degelijk te kunnen vliegen. Aan de bovenrand van het nest werd een larve gevonden van de zweefvlieg de hommelseus *Volucella bombylans*. Nog niet eerder werd deze soort bij de zandhommel aangetroffen.



Werkster van *Bombus veteranus*. Foto: John Smit.



Larve van *Volucella bombylans*. Foto: John Smit.

Werksters van *Bombus veteranus* in verdedigingshouding. Foto: John Smit.